

درس ۵

درس آزاد

این درس، ایستگاه اندیشیدن، درنگ کردن و آفریدن در فضای فرهنگی ادبیات بومی است. میدان فراخی است تا هر دانش‌آموز با نظارت و هدایت معلم، آن پاره نادیده و احتمالاً از قلم افتاده نمودهای فرهنگی و جلوه‌های آداب و رسوم و سنت‌های بومی - منطقه‌ای خود را پدیدار کند و یا به بازشناسی و معرفی چهره‌های فکر و فرهنگ و ادب دیار خویش بپردازد؛ بنابراین، درس آزاد، مجال است تا دانش‌آموز و معلم به یاری هم، به فراخور ذوق و علاقه، دلبستگی‌های فرهنگ بومی و نیازها و بایسته‌هایی را که در دیگر درسها به چشم نیامده‌اند یا نیاز به دگرباره و دقیق‌تر و عمیق‌تر دیدن دارند، بازگو نمایند.

به بیان دیگر درس آزاد، فرصتی است تا دانش‌آموز و معلم در تألیف کتاب مشارکت داشته باشند و هر یک خود را در شکل‌گیری کتاب سهیم ببینند و کتاب را از آن خود بدانند؛ به گونه‌ای که دانش‌آموزان پس از تألیف درس آزاد می‌توانند نام خود را در ردیف نام پدیدآورندگان کتاب ثبت کنند. بر پایه آنچه گفته شد، اهداف درس آزاد را می‌توان بدین گونه برشمرد:

۱- تشخیص کاستی‌های احتمالی کتاب و اقدام به تولید محتوای مناسب؛ ۲- پرورش توانایی تولید ماده درسی در دانش‌آموزان با نظارت و هدایت دبیران؛ ۳- پاسخ به نیازهای دبیران، دانش‌آموزان و اولیا؛ ۴- بهره‌گیری از مشارکت همکاران در تألیف کتاب؛ ۵- بهره‌گیری از تعامل دانش‌آموز و خانواده در سازماندهی و تألیف کتاب؛ ۶- آشنایی با برخی از نمودهای فرهنگی و جلوه‌های آداب و رسوم و سنت‌های بومی یا منطقه‌ای؛ ۷- شناخت بیشتر شخصیت‌های علمی و فرهنگی محل زندگی ۸- توجه عمیق‌تر به لهجه، گویش و نشانه‌های زبان محلی؛ ۹- پرورش توانایی نویسندگی و بهره‌گیری از تفکر و نقد و تحلیل ۱۰- ایجاد علاقه نسبت به فرهنگ محلی و ادبیات شفاهی و آثار ادبی و زبانی منطقه‌ای.

تولید محتوای درس آزاد

برای نوشتن و تولید درس آزاد، یکی از روش‌های زیر پیشنهاد می‌شود: ۱- هر دانش‌آموزی به صورت مستقل و فردی برای تولید درس آزاد اقدام نماید؛ ۲- دانش‌آموزان به صورت گروهی و با مشارکت تمام افراد گروه تقسیم‌بندی دانش‌آموزان کلاس به چند گروه (برای تولید درس آزاد اقدام نمایند؛ ۳- تولید درس در کلاس (مجموعه نظرات کلاس با راهنمایی و رهبری معلم کلاس).

توجه: طرح موضوعاتی مناسب با عنوان و محتوای فصل در حوزه فرهنگ و زبان و آداب محلی، نیازهای ویژه دانش‌آموزان و ناگفته‌های کتاب، در این قسمت، پیشنهاد می‌شود.

در تولید درس آزاد می‌توان از توانمندی دانش‌آموزان در بندنویسی بهره برد. برای نمونه موضوع نوشته: «محل زندگی»، موضوع خیلی کلی است و باید به موضوعات کوچک‌تر، محدود شود؛ مثلاً وضعیت

جغرافیایی محل، آداب و رسوم، زبان منطقه و غذاهای خاص آن منطقه، چهار موضوع کوچک‌تری هستند که در مورد هر یک می‌توان یک بند نوشت.

لازم است معلم به دانش‌آموزان کمک کند تا چهارچوب متن خود را مشخص نمایند؛ سپس، اقدام به نوشتن کنند، به عنوان نمونه، چهارچوب نوشته، می‌تواند شامل سه بند باشد که بند اول وضعیت جغرافیایی محل را توضیح دهد؛ بند دوم زبان و بند سوم آداب و رسوم منطقه را بیان کند.

در تدوین متن می‌توان از روش‌های قضاوت عملکرد و بارش مغزی بهره برد. در این قسمت، موضوعاتی مناسب با عنوان و محتوای فصل در حوزه فرهنگ و زبان و آداب محلی، پیشنهاد می‌شود. درس آزاد در فصل «ادبیات بومی» آورده شده است و این موضوع دامنه گسترده‌ای دارد؛ لذا امکان تولید متن زیبا فراهم است.

نقش معلم به عنوان ناظر و راهنما و نقش دانش‌آموز در مقام تولیدکننده ضروری است.

دانش‌آموزان عزیز در بخش «خودارزیابی» باید پرسش‌هایی طرح کنید که:

۱. برگرفته از متن درس باشد؛

۲. پرسش‌ها به ترتیب هم‌گرا، بینابین و واگرا باشند؛ یعنی پرسش نخست هم‌گرا باشد (یعنی پاسخ

مشخصی دارد که در متن درس آمده است)؛ پرسش سوم واگرا باشد (یعنی دارای پاسخ‌های

گوناگونی است و دانش‌آموزان می‌توانند برای آنها پاسخ‌های متنوعی را ارائه کنند)؛ پرسش دوم

بینابین باشد.

توجه: برای دیگر بخش‌های درس، از جمله: گفت‌وگو، نوشتن، روان‌خوانی، حکایت و شعرخوانی، باید مانند

خودارزیابی به این نکته توجه کرد که مطالبی تولید و نوشته شود که با موضوع درس ارتباط تنگاتنگی

داشته باشد.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir